

Az évkönyv olvasói bizonyára emlékeznek még az előző kötetben foglalt tanulmányára, amely az olasz rajzok nagy csoportját ismertette. Hoffmann Edith munkásságával egyedül áll Magyarországon. Éles szemmel, példátlanul sokoldalú műtörténeti tájékozottsággal végzi a múzeum rajzainak meghatározását, amellel a miniatűr-festészet egyik legjobb szakértője. Más szakmabeli tíz-tizenöt felfedezésekkel teli cikket kanyaríthatna ki ebből a tanulmányból, amely a következő szerény címet viseli: A Szépművészeti Múzeum néhány németalföldi és német rajzáról.

A modern magyar művészet körébe vág Meller Simon cikke, amely Munkácsynak Krisztus Pilátus előtt című képéhez készült, mostanában előkerült vázlatrajzait ismerteti. Jólesik az erősen kritikai szellemű kiváló szaktekintély méltányló szavait olvasni arról a nagy magyar géniusról, akiről mindmáig csak Malonyainak és dilettánsnál dilettánsabb társainak üres lelken-dezései hangzottak el. *Felvinczi Takács* Zoltán a Hopp Ferencz-Múzeum kelet-ázsiai festményeit ismerteti becses tanulmányában, amellyel hézagpótló munkát végzett, lévén a keletázsiai művészet egyetlen hazai — ma már külföldön is jól ismert és méltányolt — szakértője.

Az évkönyv végül felsorakoztatja a múzeum újabb gyarapodását, amelyről az új szerzemények kiállítása kapcsán emlékezzünk meg. Itt csak azt a sajnálatos tényt említjük, hogy a múzeum, mely kevés dotációjából alig tud vásárolni, fájdalmasan nélkülözi a társadalom szélesebb rétegeinek adakozó készségét. Az adakozók névsora évről-évre alig változik, új név alig-alig bukkan fel benne. Pedig, aki közgyűjteménynek ad, kétszer ad: az állam vagyonát gyarapítja s embertársainak is a szép vigasztalását nyújtja ebben a borús világban.

Genthon István.

Dr. Borsos Endre: A magyar lakásügy a háború kezdetétől. (Két kötet. Kalocsa, Árpád R. T. könyvnyomdája.) E két hatalmas kötet, mely dr. Vass József népjóléti és munkaügyi miniszter előszavával jelent meg, átfogó s mégis a legapróbb részletekig ható pontossággal ad képet a lakásügy történetéről és jogszabályairól. Első benyomásunk a műről az, hogy kizárólag szakembereknek s a háború kitérése

óta eltelt idők történetírója számára készült, de csak futólagos lapozgatása is meggyőz róla, hogy a maga egészében minden olvasó számára igen érdekes, néha egy izgalmas regény hatásával vetek ő adatokat elevenít fel a közel-múltból. Felújulnak emlékezetünkben a háború kitérésével megjelenő moratóriumi rendeletek, az erdélyi meneküléssel kapcsolatos szenvedések, keserűségek és tragédiák sorozatai, a vagónlakók nséges, kegyetlen sorsa, a lakásrendeletekkel való kísérletezések napjai, szóval egy még alighogy elmúlt s mégis nagyon távolinak tetsző korszak nyomora és borzalmas eseményei. Borsos Endre dr. e fejezeteket történetírói alaposággal, az egykorú források szigorú számbavételével és megróstatásával írja meg. Utal a képviselőházi beszédekre, a hírlapok adataira, a szenvedők panaszaira, saját élményeire, tapasztalataira s a sok sz nes, az élet melegét lehelő adat lassanként egy hatalmas képpé: a legszörnyesebb évtized gyászos korképévé rajzolódik ki.

A mű első, történeti része, mely mozgalmas tartalmával különösen számot tarthat a nemszakember érdeklődésére is, a következő fejezetekben mutatja be a lakásügy történetét: *A hadüzenet és annak lakásügyi következményei.* (E fejezetben meglepetve értesül az olvasó, hogy lakásbőség is volt Budapesten 1915-ben!) *A lakásszükség a proletárdiktatúra kikiáltásig. A lakásügy a proletárdiktatúra alatt.* (Ekkor mondta ki egy népbiztosi parancs, hogy aki a lakásigénylők közt elégedetlenséget szít, halállal büntetettik. «Valóban — jegyzi meg a könyv írója — kényelmes és radikális módja az elégedetlenség megszüntetésének, hogy azt, aki panaszkodni mer, ne hogy másokat panaszsaival izgasson, kivégzik.») *A jogrend visszaállítása. A rendeletekkel való kísérletezés kora. A kibontakozás kora. A lakásrendeletek hatása a lakásügyre.* — A II. kötet a lakásügy történetéhez szorosan hozzátartozó jogszabályokat tartalmazza. «Ezek irányították a lakásügy fejlődését, ezekre vezethető vissza mindaz, ami e téren jól vagy rosszul történt», a munka teljességének e rendeletek tehát szükséges kiegészítői. A kötet magában foglalja az 1914 július 31-től 1929 április 19-ig kiadott összes lakásügyi rendeleteket.

A könyv jelentőségét hangsúlyozza, hogy maga a népjóléti miniszter írt hozzá előszót. Ez eszmékben gazdag írásból, mely tömören összefoglalja a

kérdés fontosságát is, a következő gondolatot emeljük ki: «Vallo- és hirdetem, hogy egészséges társadalmi fejlődésről eladdig nem is álmodhatunk, míg a lakáskultúra be nem soroztatik az általános kultúraháladási alapvető tényezői közé». Az előszó befejezésé-
 Vass József köszönetet mond e mű szerkesztőjének, mint aki egy évtizeden keresztül emberi erőt szinte meghaladó munkát fejtett ki kormánybiztosi, majd lakáshivatali elnöki, később a lakásügyi főosztály főnöki állásában. «Bár a későbbi korok emberei soha e téren ilyen nehéz viszonyok közé ne kerülnének — mondja a miniszter —, s ha mégis rájuk szakadnak a megpróbáltatások napjai, forgassák e művet, vonják le tanulságait s intézzék az ügyeket kezdettől fogva célravezetőbb módon».

Valóban nemcsak kortörténeti adalékok gyűjteménye a könyv; tanulság és útmutatás is a jövő számára. —nn.

Karinthy Frigyes versei: Nem mondhatom el senkinek. (Athenaeum.) Karinthy nyugtalan tehetsége szükségképpen cserélget műfajt és hangnemet. Stílusa egyaránt kész tragikus pátoszra és a komikum minden árnyalatára. Hangulata folyton végletek közt cikázik s novellán és krokin, regényen és drámán, kritikán és paródián egyaránt rajta hagyja egyénisége kettős bélyegét: a gondolkozó szigorát s a cirkuszi bohóc játékos fölnyét.

Verset ez a szapora író, aki a köztudat nagy részében majdnem úgy él, mint valami szerencsés ötlet-nagyviharos, tiszteletreméltóan keveset írt. Most megjelent négytomezes füzetek egész költői termését betakarítja. A legkorábbi ezek közt még 1906-ból való s attól fogva minden évre átlag egy verse jut. Mind-egy, hogy hosszú hónapok érlelődése, vagy ellenállhatatlan érzésrohamok pillanatnyi ihlete hozta-e világra őket: — föltehető, hogy a szűk lírai keretben sűrített módon, teljes átütő erővel nyilatkozik írójuk érdekes lelkiállománya. Hogy Karinthynek vannak mély hangulatai, arról már első munkái is tanuskodtak s egy-két különös verse korán jelezte, hogy a líra sem idegen terület kísérletező ösztöne számára.

És most mégis! . . . Ime egy író, aki sohasse panaszkodhatott, hogy ne lettek volna sikerei. A könnyű műfajokban iskolát csinált, komoly törekvéseit a kor java szellemei értékelték. Szinte egyetlen lendülettel ért el mindenütt

olyan magaslatot, ahol a századeleji nagy írónemzedék legbiztatottabb igéretei állottak. Míg azonban kortársai, kemény tusákban s jóval kisebb népszerűséggel egyre tovább fejlődtek, az ő lendülete hamarosan megtorpant s nem hogy további emelkedésre nem volt képes, hanem eredeti színvonalát is mind ritkábban érte el. Hol vannak vidám kötetei az *Igy írtok ti*, novellái az *Esik a hó*, drámái a *Holnap reggel* színvonalától?

Költeményei közt is nem legjobbak-e a régi dátumúak? Főleg a Martinovics-ról szóló, a maga lefojtott megrendülésével, finom szépségbe burkolt borzalmával!

Kuszált, vizes haja, sovány gyermekfeje Rácsuklott csendesen a hóhér mellire, S melyet nyirkos pirossal az olvadt vér

elöntött,
Két karja átölelte szeliden a fatönköt.

Bizonyos, hogy az egész gyűjtemény végig érdekelt bennünket. Karinthy sokott változatossága itt a formák, stílusok tarka kaleidoszkópját hozza létre. Negyedszázad törekvései hagytak nyomot rajta. Egy-egy dallama most már ismerősünk Ady-ból, Babitsból, Kosztolányiból, viszont úttörően rémlenek föl nála olyan grimaszok is, melyeket utóbb Kassák forrongása tett közismertté, mint a szabadversben egészen prózai pongyolaságra vetemedő s mégis igen sikerült Nihil, 1913-ból. Az impresszionizmus, parnasszizmus, szimbolizmus mellé odasorakoznak a későbbi formatörekvések is, új ritmuskombinációk s vakmerő, érdekes asszonások. Mindennél mélyebb azonban nála Heine hatása, még pedig nem a villámként lecsapó, gúnyos kedvtől szikrázó Heinéé, akinél nincs a rugalmas tömörségnek nagyobb mestere. Karinthy a verseiben sem szedi össze magát. Az a Heine-árny, akit költeményei egy részének homályos szorongása földézi; az a fiatal romantikus, aki rémlátásos álmokkal tölte meg a *Buch Der Lieder* első ciklusát; a Traumbilder írója: bizarr, izgatott és zilált.

Mondanunk sem kell, hogy ez a sokféle külön zamat egyéni íz gyanánt szívdököl föl Karinthyban s élményei, érzései, gondolatai mindig eredetiek. Tartalmi anyaga szerelmi tusakodásból, Isten-keresésből, társadalmi elégtelenségből, filozófiai tépelődésből, ifjúkora visszaidézgetéséből s művészet problémáiból szövődik össze. Egyet azonban hasztalan keresünk itt: a hu-